

EPIL Module II Wenen, Oostenrijk

Wat is EPIL?

EPIL (European Project for Interreligious Learning) is een internationaal vrouwenvredeproject ter bevordering van de interreligieuze en interculturele dialoog in Europa en met de Arabische wereld. Veertig vrouwen met islamitische en christelijke achtergrond uit Oostenrijk, Zwitserland, Bosnië Herzegovina, Nederland en Libanon praten nu eens niet *over* elkaar, maar vooral *met* elkaar. Hoe leven jullie samen met diverse culturen en religies? En wat kunnen we van elkaar leren?

EPIL betekent niet alleen praten, maar vooral ook *doen*. Lezingen volgen, studeren, projecten bezoeken, presenteren enzovoort. Op die wijze wordt een gemeenschap gevormd waarin interactie op verschillende manieren plaatsvindt. Het is de bedoeling dat alle opgedane kennis en ervaring zich als een olievlek verspreidt. Op de website van EPIL is meer inhoudelijke informatie te vinden over dit project: www.epil.ch

Reisverslag Module II Wenen, Oostenrijk

Hieronder volgt een verslag van de tweede EPIL-week, van 18 tot en met 25 september 2011, in Oostenrijk. Het thema van deze studieweek was '*Historic Memories and Present-Day Realities – Difficult Interactions*'. De deelnemers vertellen over hun ervaringen.

Eerste dag

We werden welkom geheten in het studentenhuus Albert Schweitzerhaus, dat midden in Wenen gevestigd is en waar we de hele week verbleven. Het was fijn om iedereen weer terug te zien. Als openingsopdracht moesten we nadenken over wat wij als individuen belangrijke aspecten van intermenselijk contact vinden. S'avonds was er 'Fashionevent'. De Libanezen en de Bosniërs pakten uit met prachtige klederdracht. Waar haalden ze dat vandaan? Later hoorden we een verklaring: 'Door oorlog is er veel negativiteit in onze geschiedenis. We koesteren de positieve dingen, zoals onze klederdracht. Dit is waar we gezamenlijk trots op kunnen zijn'. Dat verklaarde misschien ook waarom Nederland een meer nuchtere presentatie gaf. Onze presentatie bevatte een powerpoint over traditionele klederdrachten en stereotype kledinggroepen in Nederland, van vissers met kaplaarzen tot moslima's met gekleurde hoofddoeken.

Samen opschrijven wat we belangrijk vinden in intermenselijk contact

Tweede dag

Op deze dag kregen we een excursie langs historische monumenten in Wenen. Het eerste monument dat we zagen was een waterfontein met religieuze

wijsheidsspreuken van de Turkse geleerde en leider Yunus Emre. Mooi dat zoiets in Europa kan; een publiek monument met islamitische teksten in een park. De andere Weense monumenten die herinneren aan de bezetting van het Osmaanse Rijk zijn vooral negatief getint. In het centrum bij de St. Stephan's Kathedraal staat een beeldmonument van een geestelijke die op een blote Osmaanse soldaat staat. Wat betekent het voor de Oostenrijkers dat eeuwen later deze monumenten nog steeds zo een prominente plaats hebben en keer op keer het negatieve verhaal van het verleden vertellen?

Luisteren naar een lezing over de impact van het Osmaanse Rijk op Oostenrijk: het beleg van Wenen (1683)

Na de lunch gaf onze gids Kerstin Tomenendal een lezing over het Osmaanse rijk en de impact op Oostenrijk. Hierna gaf een jonge Turkse journaliste, Duygu Ozkan, een presentatie over de situatie van Turkse migranten in Oostenrijk. In de avond was er een officiële receptie met uitgenodigde experts op het vlak van de interreligieuze dialoog, religieuze leiders, politici en maatschappelijke organisaties.

De derde dag

's Morgens hebben we in onze eigen landengroepjes gekeken hoe onze eigen geschiedenis doorwerkt in ons leven van nu. De reformatie, de periode in Nederlands-Indië, de ver- en ontzuiling, de immigratie vanaf 1965, 9/11, de moord op Theo van Gogh; het zijn momenten die wij markeren als belangrijke gebeurtenissen die nog steeds invloed hebben op ons heden. In ons gesprek werd duidelijk dat het belangrijk is dat we ons bewust zijn van onze geschiedenis, die erkennen en kunnen relativiseren. We willen de toekomst vormen door samen dingen te doen zodat we een gezamenlijke geschiedenis uitbouwen. 's Middags hebben we een Bijbel en Koran studie gedaan, over het verhaal van Mozes en farao's dochter, in groepen van diverse samenstelling. Het was een ontmoeting om de diverse achtergronden van vrouwen te ervaren.

Werken in groepen

Vierde dag

Na de prachtige ochtendmeditatie over het thema 'de reiziger in de Islam en het Christendom', verzorgd door Marleen en Nora, brachten we een bezoek aan het Universiteitsziekenhuis in Wenen. We kregen een rondleiding op de afdeling Neonatologie. Vanuit het team van medici en psychologen werd duidelijk dat er veel zorg is naar de patiënten en hun familie en dat er rekening wordt gehouden met de diverse culturele achtergronden van de patiënten. 's Avonds was er het public event, met o.a. Manuela Kalsky als gastspreker. De woorden van Manuela maakten indruk; dialoog is en- en, rekening houden met alle verschillen; zo ontstaat een 'Nieuw Wij'. Een belangrijke kern waar EPIL om draait en wat wij nu en in de toekomst kunnen uitdragen.

Vijfde dag

Na de meditatie van de Bosnische groep vertrokken we per metro voor een rondleiding in de St. Stephans Kathedraal. Daarna gingen we in groepjes op speurtocht door de stad op zoek naar zichtbare sporen van religieuze minderheden. We maakten foto's van monumenten, religieuze gebouwen als moskeeën en synagoges en migrantenwinkeltjes en presenteerden deze in een plenaire bijeenkomst aan elkaar. Indrukwekkend waren de foto's van de koperen platen in het trottoir waarop stond hoeveel joodse mensen vanuit het aangrenzende huis gedeporteerd waren. Er ontstond een discussie over in hoeverre we ons als nageslacht van de geschiedenis verantwoordelijk dienen te voelen voor wat er in het verleden heeft plaatsgevonden. Alle aanwezige vrouwen zagen de geschiedenis als een les waar we allemaal van moeten leren, of we er nu iets mee van doen hebben of niet.

Tour door Wenen

Zesde dag

Vandaag bezochten we in groepen een aantal middelbare scholen: de katholieke school Friesgasse, de islamitische middelbare school Al Andalouse en de openbare middelbare school Schopenhauer Str. In de scholen werden we rondgeleid en hoorden we over de missie en visie en hoe ze daar d.m.v. projecten vorm aan geven. Eigen identiteitsvorming en integratie staan hoog in het vaandel van de verschillende scholen. We kwamen geïnspireerd van deze bezoeken terug. 'S Avonds tijdens een bezoek aan de Turkse Sultan Ahmed moskee kregen we een warm onthaal van de Turkse vrouwen. De imam/docent van de moskee hield een zeer intense en interessante lezing over het gebed en het belang ervan in de Islam. Het was een mooie afsluiting van een leerzame dag.

Zevende dag

In de ochtend hadden we een bijzondere groepsdiscussie, waarbij een speciale methode werd gehanteerd. Drie lege stoelen stonden in de kring en als je wat wilde zeggen ging je op een van de stoelen zitten. Als je klaar was bleef je zitten tot iemand naast je kwam zitten en haar mening gaf. Daarna ging je terug naar je eigen plek en bleef de tweede persoon zitten tot er weer een andere persoon bij kwam. Het was een goede manier van dialoog voeren. De vrouwen kozen hun woorden weloverwogen en er werd goed geluisterd.

Met elkaar in dialoog

Hierna gingen we inkopen op de markt doen voor ons multiculturele avondmaal met traditionele gerechten uit de deelnemende landen. Na een lezing over de religieuze en spirituele aspecten van voedsel en voedselbereiding zijn we met zijn allen aan het koken geslagen. Na een optreden van een Oostenrijks-islamitisch muzikaal duo en na een warme uitnodiging van het team uit Bosnië-Herzegovina voor de volgende module in mei 2012, was het voor ons als Nederlands team tijd om afscheid te nemen. De volgende dag vroeg op en na een rustige vlucht waren wij weer thuis.

Het was goed om weer thuis te zijn. De weken er na vielen alle indrukken een beetje op zijn plaats. Het was een zeer enerverende inspirerende week. Heftig af en toe. Op persoonlijk maar ook op professioneel vlak is er veel geleerd. Als Nederlandse groep leren we elkaar beter kennen en vormen een goed team. De verschillende landengroepen breken wat meer open en mengen zich meer met elkaar. De connecties groeien en dat is waar het om gaat.